

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimis cu post în laștrul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 an 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politic, national-economic și literar.

Ori-ce inserate,

se platesc pe serie s'eu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a și a treia câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurul public.

Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariulu Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 48.

Sibiu, 16/28 Iunie 1879.

Anulu II.

Romania.

Cestiunea Evreilor.

I.

Cestiunea Evreilor, care agita astadi societatea noastră, nu este de cătu începutulu luptelor, ce natiunea romana este destinata a purtă pentru apararea esistenței sale.

Dăca la incercarea ce facu strainii în contra noastră vomu sci se respundem cu demnitatea și barbatia de care amu datu dovăda pe campulu de lupta, potemu fi siguri că vomu avé pace și respectu pe lungu timpu; ér' dăca din contra, perdiendu cumpetulu și curagiulu, ne vomu lasá a fi batuti cá Francesii la Wörth și vomu cofirmá disele inamiciloru nostrii, că în acésta tíera numai opinc'a este omu de ánima, atunci potemu fi siguri că gubernulu nostru nu va mai avé resbunu, că reprezentantii nostri voru fi siliti a acordá strainiloru pe rendu pretentiunile cele mai arogante și că vomu terminá în fine prin a compromite pâna și esistența noastră cá natiune.

Perfidia navalitorilor evrei se aréta manifestu prin insusi acuzarile ce ne facu, că amu fi intoleranti și că ei ar fi suferindu în Romania persecutiuni religiöse.

Singure aceste píri mincinöse sunt de ajunsu spre a deschide ochii celoru mai orbiti și a ii face se védia claru că uneltirile loru ascundu planuri clandestine; altfelu, n'aru avé trebuința se puna înainte nisce neadeveruri atātu de vedite.

Cine nu întielege în adevéru, că dăca ei aru fi persecutati în Romania, celu d'antaiu lucru ce aru face aru fi se înceteze de a mai navalí, ba înca toti proletarii care n'au nici o prinsóre în acésta tíera s'aru întórce indata de unde au venitu? Cum aru continuá se între în focu nesiliti de nimeni, ei care sunt cei mai misiei dintre ómeni?

Dăca acei 500,000 de lasi aru veni cu arm'a în mana se ne céra tíera, care Romanu ar mai stá la indoiéla? Singuru regimentulu alu XIII de dorobanti aru fi de ajunsu spre a ii inprastia cum unu singuru lupu inprascie o turma de oui.

Déra ei nu vinu cá Gotii, cá Pecenatii, cá Hunii, cá Turcii cu arm'a în mana, pentru a'si mesurá cu Romanii curagiulu loru; dupa obiceiulu loru, ei vinu terindu-se, se apropia câte putinu și,

la cea mai mica amenintiare, se arunca inderetu; incongiura pe departe, cum faceau odinióra prin pustiele Arabiei; se aviescu, rabda tóte nevoiele și umilintiele, pandindu ocasio si cautandu tradatori cá se le deschidia portile cetatii.

Pentru cá se între în pamentulu Hanaan, totu astfelu s'au siupuritu ei 40 de ani, pâna ce au aflatu în fine, în cetatea Ierihon, pe prostituata Rahab, care s'a invoitu a trad'a patria ei și s'a întielesu cu spionii lui Iesua se le deschidia portile candu aperatorii voru fi adormiti, și se le dea semnalulu întindendu în feréstr'a sa o perdea rosia. Numai cu asemenea manopere au potutu luá cetatea cantandu. Ei singuri ne-o spunu: tradarea le-a deschisu portile Hanaanului, și numai prin tradare s'au introdusu pretutindenii. Fi-voru óre de asemenea tradatori și între Romani?

În totu casulu, Evreii comptéza pe acésta: ei aduna bani, fia-care isi aduce obolulu seu, cei avuti dau cátu voru, dar' și celu mai saracu, acelu ce traiesce cu cersietoria, și acela este datoru a dá, celu putinu 3 fr.

Acesta este pericolulu ce se radica înaintea Romaniei chiaru în pragulu usiei ce ea si-a deschisu către unu nóu viitoru. Pentru a'lu inlaturá, pentru a'lu face se se inprastie cá fumulu, ceia-ce trebuie, este unirea între noi, prudentia și perseverantia.

Lipsi-ne voru óre aceste calitati noue care ne credem chiamati a jucá în Oriente unu rolulu atātu de splendidu?

O circumstantia defavorabile este, că Evreii venindu despre nordu și întindendu-se treptatu, cá o apa, asupra întregii Romanii, desimea loru nu este înca de o potrivă peste tóta suprafatia tierii; grosimea cea mai compacta a hordei este mai cu séma în Moldov'a, astfelu că Romanii de cealalta parte de Milcovu nu cunoscú pericolulu de cátu din audiú, s'aru poté se se amagésca asupra eminentiei lui. Pentru a isi dá séma, ei trebuie se scie, că tóte orasiile de dincóci de Milcovu sunt dejá ocupate mai cu totul de Evrei care acum se latiescu și prin sate, cu mare grabire, astfelu în cátu si pe aci numerulu loru a ajunsu a fi acum a diecea parte din poporatiunea rurale. În curendu patria lui Stefanu va fi coplesita. Chiaru și peste Milcovu, tóta partea tierii, pâna dincolo de Bucuresci este inpenata de Evrei. Cele mai mari progrese le-au facutu ei în cei din urma diece ani și,

dupa unu calculu aprosimativu, numerulu navalitoriloru se indoieste în fie-care dieci ani.

Acestea trebuie se le aiba în vedere totu Romanulu ce tine la nationalitatea sa și se'si aduca aminte că este mai onorabilu, a cadé în lupta cu arm'a în mana, decâtu a se lasá se fia sugrumatu de o horda de misiei.

II.

Art. 7 din constitutiune, este în adevéru în contra simtiului de tolerantia alu Romanulu. Elu nici odata n'a vrutu se scie ce felu de botezu a primitu strainulu care cere a fi inpamentenitu. Fia crestinu, Turcu s'eu Evreu, dăca preferé natiunea noastră la ori-care alta, dáca doresce fericirea Romaniei și lucréza spre acésta, conformeze-se legii de inpamentenire, și Romanulu ilu primesce cu bratiile deschise. Dér' candu o horda selbatica se serva de unu gubernu strainu și ocultu, cum este „Aliantia Israelita“, candu ei cu bani și alte midilóce întreprindu totu ce potu lasii întreprinde în contra natiunii romane, atunci chiaru de aru fi Romani acei individi, în interesulu sigurantiei societatii, aru trebui se fia alungati.

Iesuitii, alungati din Francia în 1764, erau francesi, și cu tóte acestea au fostu alungati pentru singurulu cuventu că, dupa statutele loru, erau datori a dá ascultare papei și generalulu societatii loru, care erau straini.

Francesii dér' alungara pe insusi supusii loru pentru cá dau ascultare papei, capulu religiunii loru, și totu ei ne silescu pe noi se damu drepturile inamiciloru Romanismulu, care cu gubernulu loru, cu aliantia israelita în frunte, au declaratú resbelu în contra natiunii noastre surori! Incépa-d-loru prin a primi pe iesuiti, și atunci vomu vedé si noi dăca ne convine s'eu nu se lasamu tíer'a stramosiloru nostrii în manile Evreiloru.

Nu trebuie inse se ne amagimu: Evreii cari dorescu a fi Romani, cari si astadi sunt Romani prin simtimintele loru, acei Evrei sunt pré putini: marea maioritate a acestoru venetici nici nu se gandesc la nationalitate. Acésta rassa vagabonda n'a avutu nici-odata simtimentulu nationalitatii. Ei sunt animati numai de lacomia castigului, și, cá animalele cele mai vile, nu se grupédia de cátu în scopu de a se inbogati din sudórea altoru natiuni. Ceea-ce cauta acum nu sunt drepturile politice;

Foisióra „Observatoriului“.

Materialu pentru biograph'a lui Andreiu Murasianu.

(Urmare.)

III. Calea pe care ajunse A. Murasianu la Brasiovu.

În acelasiu anu, în care Andreiu Murasianu intrase în seminaru, cateva familii fruntasie din Brasiovu luandu-se dupa exemplulu economulu Oprea Circa din Cernatu și alu advocatulu Nicolae Baiulu dela Zernesci, unchiu alu ddloru Branu, Alduleanu, Metianu, incepura a'si tramite pre fiii loru „la Blasiu, cá se invetie latinésca, pe care unitii o invetia mai bine decatu ungerii și sasii.“ Cei de antai tineri carii venisera dela Brasiovu la Blasiu în 1834/5 au fostu Ioanu J. Zsipa fiulu curatorulu dela S. Nicolae, Dimitrie Leca, nepotu de sora alu lui Zsipa, Radu Tempeanu, fiulu v. protopopolulu Tempeanu și nepotu alu directorulu de odinióra, Panajotu Dsanly, grecu, curatoru la biseric'a grecésca, Constandinu Joanu, Secareanu, Dimitrie Orgidanu și alti cátiva, pe carii 'iam uitatu, se potu inse afá în registre. Dupa acestia urmara alti de prin comunele rurale, ale acelu districtu, cum Sacele, Zernesci, Vladeni etc.

Dara totu pe atunci familiile romanesci de comercianti, locuitoare în laștrulu cetatiei Brasiovului, separandu-se de asia numitii greci dupa unu procesu nefericitu portatu cu óresi-care precurmari aprópe 40 de ani pentru biseric'a, scóla și fonduri, castigara cu mari greutati permissiunea de a'si deschide în casa privata una capella romanésca, langa care se decisera a infintia scóla de trei clase și alt'a comerciala de 1 anu. Le lipsia profesorii. Pana se'i aiba din locu, trebuia se chiamo de airea. La începutu luasera pe unu grecu, anume Antonie, care scia bine romanesc; acela inse stete

acolo numai unu anu. Pe a. 1834/5 veni mai susu numitul Dim. Leca, carele ascultase si unele colegie de filosofia la Blasiu; dara si acesta se restrase dupa unu anu. Mai érá si alta dificultate mare; cá-ci auctoritatile politice locale provocandu-se la unele decrete guberniali nu suferia cá romanii se'si faca alte scóle decatu numai elementarie, celu multu de doue classi, în care se invetiá a citi bine pe „Bucovna“, Catechismu, „Ceasoslovu“ Psaltire, a scrie romanesc cu litere ciriliane și a se deprinde în cele patru operatiuni arismetice. Leca tiparise si una gramatica romano-germana, pe care o introduse pentru scolarii sei. La bogatu biserica din suburbea Schiai se afá una umbra de scóla, cu 30 pana în 40 de baiati și 15—20 fetisióre cunoscuti poporulu numai sub nume de Lache s'eu Vasilache (diminutivu grecescu) adeca Vasilie Fagarasianu, omu de 60—65 de ani, care era totu-odata si clisieru (fetu) la biseric'a si Tomiti'a, adeca Toma Vasiliu, totuodata cá cantaretiu. Acestea érá scólele celoru 10 mii de locuitori romani din Brasiovu între anii 1833 et 35; Baiatii de „negustori“ mai mergea totu la scóla grecésca, unii si la cele sasesci, unde inse dela asia numit'a sintaxe, care ar cam coresponde, clasei a 4 gimnasiale de astadi, nu potea înaintá mai departe, cá-ci se dicea cá atata e prea destulu pentru valachi.

Acuma istoria lui Petru Maioru despre începutulu romaniloru în Dacia se afá si în manile catoruva brasioveni; unii avea si manuscrite de chronice romanesci remase loru dela betrani; dr. med. V. Popu pre catu timpu locuise în Brasiovu le regulase miculu archivu dela S. Nicolae cá se scia ce tesauere avea aruncate pe dupa ladi si dulapuri, venerabile protopu sexageru Ignatiu Carabetiu, fostu preotu de regimentu, continuá desteptarea loru începuta de Radu Tempea auctorulu gramaticei cunoscute literatiloru; totu-odata se stracurá în 2—3 exemplarie si Curicululu lui Eliadu prin carausii cunoscuti sub nume de prahovani, cá-ci altmentrea nu se potea, nu érá permis. Spiritulu nationale începuse a se desteptá; ómenii zaría cá prin o sita désa unu altu viitoru; deseale caletorii al ecomerciantiloru inmultia cunoscintiele practice si nutria dorintia

pentru civilisatiune. Acésta inse nu se potea fara scóle. Atunci se decisera se chiamo pe cineva dela Blasiu. În a. 1834 invitara Brasiovu pe J. Pastui unulu din profesorii clasei în care se afá doi fii de ai loru; Pastui inse repausa în acelasiu anu. Zsipa scrisse nepotulu seu Leca se caute pe altulu. Nici-unu profesor nu voi se mérga de frica cá se nu fia insultatu pentru confessiunea sa.

În fine Leca se adresa catra mine, care pe atunci me aflamu în a. III an. alu facultatiei theologice. Eu sciamu dela tata-meu care avuse unu conscolariu Rudolfu Zsipa si dela cativa conscolari brasioveni sasi pe carii avusem în Clusiu, cá Brasiovulu este o cetate situata între munti. M'am decisu se mergu pe vacantia ce se dá pe lunile Augustu si Septembrie. Caletori'a tineva pe timpu bunu 3 pe timpu reu 4 dile; adevérat'a distantia, inse considerata din punctu de vedere nationale érá cá si cum ai merge în dilele noastre la Lisabon'a în Portugali'a. Cam atata sciamu unii de altii. Pe Rosalii venisera doi greci fruntasii la Blasiu, anume P. Dsanly și Hagi Ghidru. Conduși la biseric'a cathedrala pre candu episcopulu Joanu Lemeni celebrá si liturgiá cu assistentia numerosa, onorabili comercianti nu se potea mirá, „cá liturgi'a se celebrédia în Blasiu tocma cá la Tiarigradu“. Vice-versa, orasienii din miculu Blasiu voia se scia, daca mai sunt turci în Brasiovu.“

În Augustu plecau cu trei tineri brasioveni. O lume noua pentru ori-care ardelénu; alta viétia, alte costume, datine, limba mai eleganta, primirea cea mai dulce si turci nicairi. În a. 1835 denumitu profesorulu de fisica la liceu, în Martiu 1836 reprezentantii dela capell'a romana imi scriu prin fericitul în Domnulu Georgie Nica se le cautu macaru unu profesorulu care se scia si nemtiesce. Comunicu scrisórea cu colegii mei, toti mai înaintati decatu mine în etate. „Sau nici-unulu, sau numai tu“, imi dise profesorulu de fericita memori'a Joanu Rusu. Episcopulu inse nu voia se audia de acea „usioratate de minte“ a mea; érá canoniculu Vas. Ratiu dicea „cá voiescu se me facu mercenariu alu negustoriloru“. Bunii betrani me iubia si nu

putinu le pasa loru déca voru avé séu nu drepturile de alegatori. Ei voru se aiba dreptulu de a cumpará proprietati teritoriale, dreptu care s'a acordata celorlalti straini prin legea dela 1864.

Singur'a loru dorintia este dar' suprimarea puru si simplu a articolului 7 din Constitutiune, cà-cî prin acésta, asimilandu-se cu ceilalti straini ar urmá se beneficieze si ei de susu mentionata lege. Forti de acestu dreptu, ei aru incepe deocamdata a cumperá, miclele proprietati ale vechiloru mosineni, mosineni séu rezasi, apoi dupa timpu, loturile ce s'au datu clacasiloru dela 1864 încóce si, continuandu a remanea sub protectiunea straina, ne-aru pune in cea mai falsa positiune, aceia d'a vedé teritoriulu Romaniei trecutu in posesiunea strainiloru, cari intr'o di aru poté intrebá pe Romani, deveniti atunci proletari, ce mai cauta cu guvernulu loru in acésta tíera?

Se modificamu dar' Constitutiunea nóstra din punctulu de vedere alu tolerantiei, se suprimamu art. 7, inse, pentru a preveni perfidele loru planuri, se punemu in loculu lui unu altulu, in care se se exprime claru si precisu cà, *in Romani'a, dreptulu, de proprietate teritoriale este unu dreptu politicu, si nu apartiene de càtu Romaniloru si inpamentenitoru Romanii.*

Cu aceste dispositiuni, Constituant'a ar poté declará anticipandó cà *prin votulu camerelor, in specialu pentru fia-care individu ce s'ar presintá,* se va poté acordá dispensatiunea stagiulu prescisu de legea de inpamentenire celoru ce voru probá, cà au luptatu in campu de bataie pentru independentia Romaniei.

Nu potemu face pentru Evrei mai multu de càtu ceia ce facemu pentru Romanii din provinciele straine.

Aceste dispositiuni s'ar paré pentru momentu a fi suficiinte; este de observatu inse cà ele nu impiedica invasiunea continua a proletariloru straini cari constitue celu mai mare pericolu pentru nationalitatea nóstra.

Se cercetamu acum caré sunt cauzele ce inpingu pe Evrei a navali necontentitu la noi si care aru fi mijlócele proprii de a opri navalirea loru.

(Va urmá.)

Dela diet'a Ungariei.

Discursulu

deputatulu Alesandru Romanu, tinutu in siedinti'a dela 1 Maiu a. c. a dietei Ungariei in cestiunea limbei magiare.

(Urmare.)

Alesandru Romanu: Densulu vorbesce de dóue sute de scóle. Sunt dóue sute nu sciu, voru fi póte mai putine; cum cà invatia limb'a romana cea mai mare parte, o sciu, caus'a este, cà Magiarii locuescu mai cu séma la cetati si au lipsa de cunoscenti'a limbei. Eu insumi am fostu intr'o scóla de aceste, in Pitesci. Acolo s'a intemplat, cà curatorulu, care aduce din Transilvani'a si alunga popii, a traitu in neintielegere cu popa. Ce a facutu? A denunciatu guvernulu pe popa, cà nu propune limb'a romana. Intemplandu-se

voia se imi stricu carier'a, se me aruncu „in pericolu“. Dupa o consultare de cateva luni, m'amu decisu abia in Septembrie 1836 cà se trecu la Brasiovu, inse numai in modu provisoriu, cu contractu inchiaietu pe trei ani. Aveamu si unu adjunctu, pe Ionnu Procopu din tinutul Campiei, éra catechismulu si istori'a biblica le propunea venerabilele preotu Vasilie Greceanu.

Am trebuitu se permitu aceste, pentru cà se se védia, cum s'a deschisu si lui Andreiu Murasiu oca-siunea de a merge si a se asiediá la Brasiovu.

In a. 1836 venise si Ioanu Popasu cà preotu si mai apoi protopopu in loculu nascerei sale. Ne apucaramu de lucru cà juni vigorosi, elu in Schiai, eu in cetate. Din 12 scolari cu carii incepusemu, intr'unu anu se facura 79. Procopu trecu la Craiova.

Comunitatea se aduna de repetite-ori, scrise la Sibiu. Nu afla altu individu calificatu asia precum ilu voia familiile fruntasie.

„Se tí cauti altu colegu dela d-vóstra din Blasiu.“

„Nu vine nici-unulu.“

„Ba vine, cà éca pop'a celu mare dela catholici aduse totu de acolo pe Jacobu Murasiu, cà se'i ajute a deschide unu gimnasiu nou, unde voru merge si baiatii nostrii daca voru fi si profesori de romanu.“

(Va urmá.)

Diverse.

— (Unu romanu din Maramuresiu), din comun'a Saplontia, condamnatu la inchisóre, pentru-cà a omoritu pe unu jidovu, asta-primavéra fú lasatu acasa pe garantia, spre a-si ispravi lucrurile de primavéra. Inse jidovii din Saplontia nu erau multumiti cu sentinti'a, si decisera se pedepsésca mai aspru pe romanu. Deci ei ilu ucisera, si — cà crim'a loru se nu se descopere — legandu de cadavru unu sacu plinu cu petrii, ilu aruncara in Tis'a. Inse la Teceu valurile scósera cadavrulu, lucrulu esi la ivéla si faptuitorii fura prinsii.

se me intalnescu cu elu, m'a rugatu se spriginescu rugarea lui la ministru de culte. Nu me laudu cu ceea ce i-am spusu. Dara servece pentru onórea ministrului, care la rugarea curatorulu amintitu de mine, a respunsu: Suntem in tíera libera, constitutionala, eu nu alungu pe pop'a. Déca nu voiesce se propuna limb'a magiara, este in lini'a prima pagub'a invetiaceiloru; de altminte voi sci eu sustinea valórea dispositiuniloru. D-loru, cu tóte cà n'am obiceiulu a me provocá la alte staturi, trebe se observu acelu ce o facu, cà in Romani'a libertatea individuala si cu deosebire cea confessionala este in mare onóre. La noi unu ampoiatu romanu nu cutédia se se faca membru vre-unei casine, nu cutédia ceti foi romane, pentru cà indata este denunciatu cà e daco-romanistu si apoi vai de elu! pedéps'a cea mai domóla ce'lu astépta este permutarea. M'am planu insumi la d-lu ministru respectivu contra procedurii de felulu acesta si acum ni se dá ocaziunea a descoperi cà unu functionariu de positiune mai inalta intrebandu-lu de caus'a deportatiunei, spre marea mea surprindere, a respunsu: „Se mai faca acum si acolo Daco-Romania.“ I-am spusu acésta inca atunci respectivulu d. ministru, cu care ocaziune i-am descoperitu: negu cà sunt daco-romanisti intre functionarii romani si déca sunt se se departiede aceia, dara se nu se departiede nimenea in urm'a unor nerusináte denunciari.

Pentru mine este o dorerósa esperientia si inpregiurarea, cà functionarii statulu in provincia (districte) nu se póta cum se cuvine functionariloru statulu, ci cá ómni de partida, cà representanti ai nationalitatiloru, si astadi amu ajunsu acolo, in càtu in multe privintie, cu deosebire inse in privinti'a limbei stamu mai reu, decatu amu statu in periodulu lui Bach. In mani'a legii de indreptare egala judecatoriile, solgabiraii nu primescu petitiuni redactate in limb'a romana, éra déca le primescu, respectivulu póte astéptá respunsulu in ceea lume. La tribunale mai figurédia haiducii cá intreperti macar cà in concursule publicate totudéuna figurédia si pretensiunea pentru cunoscenti'a limbei, la denumire inse nu se baga nici intr'o séma.

Madarasz st. meu condeputatu a vorbitu despre autonomie. Ve place a ve laudá pururea, cà libertate de limba si autonomie bisericesca, cà la noi nu mai este. Este adevératu, principiulu este enunciatiu, dara nu se prea manca; pe candu in Romani'a, bisericea protestanta cu deosebire, se bucura de asteliu de drepturi, in càtu popii ei, cari vinu mai cu séma din secuime in privinti'a ierarchica se afla sub superintendenti'a reformata ardeléna. Acésta este o autonomie bisericesca d-loru, care de siguru aici in monarchie nu ati suferio. Ceea ce privece presupus'a intieleptie a Romanulu, cà in Ungari'a Magiarii de o mie de ani nu au potutu sterpi pe Romani, pe candu in Romani'a Romanii au stinsu pe Bulgari si pe Greci, se'mi fia dar' permisu a observá, cà totu ce s'a disu in acea fóia, pana la unu firu de peru e totu neadeveru. Acolo nu s'au luat bisericele dela Greci si dela Bulgari, nici alta avere a acestora. Ce au avutu, au si acum. Adevératu cà in timpulu Domnitorulu Cuza statulu au secularisatu averile bisericesci si pe cele cari streinii, sub pretextu religiosu sciura a si le insusi, le-a luat inapoi. Ocuparea acestoru averi s'a intemplat in periodulu, candu sultanii turcesci licitau tronulu domniei romane pentru bani. Atunci s'a intemplat cà din un'a din suburbie Constantinopolei Grecii au trecut cu multinea dincóce. Acestia au pusu mai tardiu man'a pe bunurile bisericesci, au introdusu limb'a greca in bisericile romanesci, care a si domnitu aprópe unu secolu — precum domnise mai inainte cea slavéna dóue sute de ani.

Candu Romanii i-au alungatu, n'au facutu alta, decatu au luat inapoi ceea ce a fostu a loru.

In bisericile sustínute de Greci si de Bulgari pana in dio'a de astadi se folosese limb'a gréca séu bulgara.

Aladár Molnár prea stimatulu meu colegu deputatu a pasitu cu intregu aparatulu elocentiei si alu specialitatiei sale pentu proiectu. Sunt fórté recunosctóriu fatia cu moderatiunea si demnitate, cu care a tractatu obiectulu si asupra mea a facutu inpresiune placuta descoperirea, cà densulu nu e siovinistu. Ar trebui se respundu la argumentarile lui, pentu cà am vedutu cà pe densele se pune mare pondu atátu in cas'a acésta si pe cum bagu de séma si in pressa i se atribue óre care insemnate, care nu o au, voi spune si pentu ce.

St. d-nu deputatu dice, cà statulu ungurescu nici odata nu s'a nisuitu a respandi cu poterea limb'a magiara séu a privá pe alte nationalitati de limb'a loru. Recunosce apoi, cà acésta in secolulu nostru nici nu este cu potintia, dara indata dupa acésta dice, cà de aici inca nu urmédia, cà acum nu ar fi cu scopu de a respandi limb'a magiara. Intr'acésta eu vedu o contradicere.

St. d-nu deputatu vrendu se combata pe domnulu deputatu Polit cétidia Belgiulu. Nu'mi placu provocarile devenite la noi in obiceiulu, la Angli'a, Americ'a, Belgiu. Dau in tóte partile se puna man'a pe ceva, numai nu studiadia situatiunea de aici de a acasa, ceea ce ar fi de lipsa. Precum omnis similitudo claudicat, asia schiópeta si tóte asemenarile cu strainatatea. Noi trebe se comptamu cu inpregiurarile nóstre si cu factorii esistenti. Asia dara si candu ar fi adevératu, cà Flandredii in Belgiu trebe se invetie limb'a francesca, acolo sunt alte inpregiurari. Potu inse asigurá pe on. casa, cà tocmá in dilele aceste am avutu norocirea a vorbi cu unulu din functionarii consulatulu belgianu, care mi-a spusu, cà in Belgiu nu esista Francescu, care ar indrasni, fara de cunoscenti'a limbei flandredie, a cere o functiune in tinuturi, unde maioritatea poporatiunei este flandresca.

Esemplulu ce a avutu bunetate a'lu aduce inainte despre confinile militare este unu eflusu alu absolutismulu intr'o provincie administrata militaresce. Cà in contra acestei n'au remonstratu cetatienii nu dovedesce nimica. Dar iubitorulu, noi toti protestamu candu umblau se ne

puna in spinare limb'a nemtiésca? Nu! ci amu asteptatu inpregiurari mai favorabile, cari ne au pusu in positiune de a ne recastigá dreptulu nostru de statu si asia amu scapatu si de catusile limbei germane.

St. deputatu vrendu se justifice legalitatea acestui proiectu de lege se provocá la onoratulu anticu *corpus juris*. Nu negamu, cà legea si alte mai multe, care sunt citate, esista, scimu si pentu ce esista? Pentu cà limb'a magiara trebe se se introduca si se ocupe loculu celei latine, cà-cî in tóta Europ'a numai noi amu mai fostu cari ne tinému de limb'a latina. Mergendu inse totu mai departe, precum voiti si acum a merge mai departe — fiindu cà *l'appetit vient en mangeant* — pana la acea epoca nefericita, candu ati prescisu nationalitatiloru terminu de siése, diece ani in care trebuiá se invetie unguresce, asia fiindu si in proiectulu de fatia terminulu de 4 ani mi-a adusu a-minte terminulu de 6 ani hotariti pentru Croati — preste legile acele istori'a a trecutu la ordinea dilei. Nu voi aminti in-templarile, se-mi fia permisu a aminti numai de starea factica urmata dupa ominosulu terminu prescisu fratiloru Croati, dupa care in Croati'a nu numai cà este limb'a croata esclusiva a guvernulu in tóte ramurile, dara reprezentantii ei, cari siedu impreuna cu noi in dieta au dreptulu se vorbésca si aici in limb'a loru.

Provocarea la astfelu de legi asia dara nu dovedesce nimica. Nu dicemu, cà ceea ce este in corpus juris, nu ar fi legalu, inse pentu cà este ceva legalu nu urmédia se fia si dreptu: nu trebe uitatu cà de multe ori legalitate mare e si nedreptate mare. *Summum jus summa injuria!* Se vede cà acésta o uitase, dara a mai uitatu si altu ceva, ceea ce tñu a fi mare uitabilitate din partea unui barbatu cu spiritu ageru cum e d-lu deputatu, care se provocá necontentitu la legalitate. De aceea me voiu sili a'i inprospetá memori'a; densulu adeca a intrebatu pe d-lu deputatu L. Mocsary, in care lege lovesce proiectulu de lege? Acésta nu e lucru asia greu, este articolulu XLIV din 1868 pe care ilu uitase st. condeputatu si nu e mirare déca insusi guvernulu uitase legea pentru nationalitati. In introducerea acestei legi se dice, cà egal'a indreptare a nationalitatiloru se restringe prin mesuri speciale numai cu privire la folosirea oficiala a diverselor limbi si in càtu pretinde possibilitatea unitatiei tieriei, guvernarei, administratiunei si justitiei. Acésta e lege clara si déca se alterédia fara de a se sterge, éta o flagrantá vatemare a legii. Me miru cà deputatulu colegu, omu ageru la minte, a aparatu caus'a acésta rea cu astfelu de sofisme si cu o caldura démna de o cauza mai buna.

(Va urmá.)

ACADEMIA ROMANA.

Sessiunea extraordinara.

Procesulu-verbalu Nr. 4.

Siedinti'a din 28 Maiu st. v. 1879.

Siedinti'a se deschide la 9 óre a. m.

Se dá lectura procesulu-verbalu alu siedintiei precedente si se aproba.

Se comunica o adresa a d-lui V. A. Urechia prin care depune o colectiune de carti daruite bibliotecei de d. de Rosny, membru corespondentu alu Academiei, si totu-odata depune o serie din anelele societatiei ethnografice din Paris, devenite fórté preciose si cu totulu disparute din comerciulu librariiei. Acésta serie se aproba a se cumperá pe pretiulu de 91 lei, dupa not'a biuroului societatiei.

D. presiedinte intréba déca comisiunile au ce-va lucrari terminate spre a se supune la discutie.

D. Odobescu, in numele comisiunei de revisiune a statutelor din care face parte, arata cà comisiunea acésta are necesitate celu putinu de unu termenu de 8 dile pana se isi termine lucrarea.

D. Hasdeu dá relatiune asupra sarcinei ce i s'a pusu de a cercetá notiile bibliografice asupra tieriloru danubiane, oferite de d. comite de Marsy. — Se decide a se depune la biblioteca si a se adress'a multumiri d-lui de Marsy.

D. Odobescu aretandu, cà de mai multu timpu se afla in capitala pentru studiulu limbei nóstre d. Jarnik, docentu de limbele romanice la universitatea din Vien'a si profesoru la scóla reala din Leopoldstadt totu de acolo; si in consideratiunea insemnatiloru sale calitatii sciintifice si a prediletiunei speciale ce are pentru limb'a romana, propune a se numi membru corespondentu alu Academiei. Acésta propunere sustínuta de D-nii Alexandri, Maniu si alti membri, se primesce cu unanimitate.

D. Ioanu Ghica supune discursulu ce a tinutu in dioa de 27, la Cotroceni, A. S. R. Domnitorulu, cu ocaziunea audientiei Academiei, a caruia coprindere se decide a se tipari in anale, impreuna cu respunsulu Mariei Sale Regale asia cum s'a publicatu in „Monitoru“. Adunarea decide cà acésta multumire se se faca prin o adresa càtra d. ministru alu cultelor.

D. presiedinte dá lectura unei adrese primite de la d. ministru de finantie, care cere avisulu Academiei despre textulu inscriptiunei ce se cuvine se se puna pe palatulu de fabricatu monet'a tieriei. Dupa óre-cari discutii, in cari s'au propusu mai multe forme, s'a adoptatu aceea de „Monetaria Statulu“.

D. Odobescu dice, cà acésta ocaziune presinta unu fericitu auguru pentru Academie, cà guvernulu vine a i cere avisulu pentru asemenea inscriptiuni, cà-cî prin acésta ar dispere inconvenientulu eroriloru ce adesea se vedu in limbagiulu oficialu.

Vice-presiedinte G. Baritiu.

Secretaru ad-hoc, Sionu.

Procesu-verbalu Nr. 5.*Siedinti'a din 29 Maiu 1879.*

Siedinti'a se deschide la 9 ore a. m.

Se da lectura procesului-verbalu alu siedintiei precedente, si se verifica.

D. Babesiu ofere pentru bibliotec'a Academiei unu esemplaru din statutele academei din Vien'a. Se primesce cu multumire.

Se primesce o adresa a epitropiei bisericei Sf. Vineri prin care cere ca Academia se destineze ca diurna de 5 la suta din venitul averei repozatului generalu C. Nasturel-Herascu, care se incasadia de Academia, pentru remunerarea epitropilor ce administratia acesta avere.

Dupa ore-cari discutii in cari se propunea respingerea puru si simplu a propunerii, cestiunea se recomanda in studiulu unei comisiuni compuse din d-nii V. Maniu, Titu Maiorescu si V. Babesiu.

Nefindu lucrari la ordinea dilei, adunarea se desface in sectiuni si comisiuni spre a se ocupa de lucrarile lor respective.

Presiedinte, *Ioanu Ghica.*Secretaru ad-hoc, *G. Sionu.***Procesu-verbalu Nr. 6.***Siedinti'a din 30 Maiu 1879.*

Siedinti'a se deschide la 9 ore a. m.

Se verifica procesu-verbalu alu siedintiei precedente.

D. presiedinte comunica o adresa a d-lui ministru de externe cu Nr. 5,824, prin care inaintedia 4 volume manuscrise ale Principelui Dim. Cantemir, si anume: 1. *Incrementa atque Decrementa Aulae Othmanicae*; 2. *Adnotationes ad Incrementa Aulae Othmanicae*; 3. *Adnotationes ad Decrementa Aulae Othmanicae*; 4. *Vita Constantini Cantemiri cognomento senis Mold.* — Se face cunoscutu totu-odata ca aceste manuscrise s'au datu la decopiere, pentru ca se se pota, pana intr'unu anu, intorce loculu de unde s'au primitu. — Se recomanda sectiunei istorice.

Se mai comunica o adresa a d-lui ministru cultelor si instructiunii publice, cu Nr. 3825, cu unu raportu alu d-lui Remu Opran, prefectu alu districtulu Constantia, descriptivu alu obiectelor si petrelor sculpturali archeologice, gasite in districtulu seu, — cu cererea de a se da avisulu Academiei, despre adunarea si conservarea sistematica a unor asemenea pretioase pelicule. Se recomanda sectiunei istorice.

D. presiedinte aduce la cunoscintia Adunarei ca d. Andreiu Adamescu, cassierulu actualu alu Academiei, se afla ajunsu la o stare de delibitate in catu i e cu nepotintia a mai purta sarcin'a, si pentru acesta, trebuie luata de urgentia mesura de a ilu inlocui. Propune totu-odata ca sarcin'a acesta se se incredintieze comptabilulu actualu Alexandru Laurianu, caruia se i se adaoje jumetate numai din apunamentele cassierulu, era jumetate se se dea d-lui Adamescu, ca mangaere a slabiciunei si betranetiloru sale, si totu-odata ca recompensa pentru serviciile aduse societatiei. Propunerea acesta se primesce in unanimitate a se efectua in modu provisoriu pana la revisuirea statutelor si regularea definitiv a situatiunei budgetare.

Dupa aceste, membrii se inpartu in sectiuni si comisiuni, spre a se ocupa cu lucrarile lor respective.

Presiedinte, *Ioanu Ghica.*Secretaru ad-hoc, *G. Sionu.***Procesu-verbalu Nr. 7.***Siedinti'a din 31 Maiu 1879.*

Siedinti'a se deschide la 9 ore.

Se verifica procesu-verbalu alu siedintiei precedente.

D. presiedinte comunica, ca delegatiunea observandu cum ca, dupa testamentulu fericitulu Evangelu Zapa, epitropulu executoru-testamentaru s'a obligatu a aduce la societatea academica copie legalisate dupa tote actele, sineturile si hotarniciele proprietatiloru casei, si ca, dupa cate-va cereri formale ce i s'a facutu, aceste acte inca nu s'au adusu. D-lui s'a crediutu datoru a le cere prin serviciulu egal alu portareiloru; era acum primindu respunsulu d-lui epitropu, crede ca e bine alu aduce la cunoscintia adunarei.

Se da lectura acelu respunsu, din care se vede ca numitulu epitropu, D. C. Zapa, ar fi tramisu originalele documente la auctoritatea competente din Grecia, ca copiele cerute de societate s'aru fi inaintatu din erore inpreuna cu originalele, si ca d-lui acuma le va cere spre a le inapoia, si apoi le va depune.

Dupa acesta, d. presiedinte cere avisulu adunarei: ca ce se se face in casu candu copiele cerute nu voru veni?

D. Hasdeu, crede ca ar fi bine se se lase d-lui epitropu latitudinea de 2 luni pentru depunerea acestor acte.

D. Maniu spune ca aceste copie, conformu cu legea, trebuie se fie autentice, de aceea e de parere a se cere prin interventiuenea ministerulu de externe, era in casulu de a se vedea intardiere se se cera prin tribunalulu localu.

D. Babesiu inclina contra parerea d-lui Hasdeu, cu acesta ca se se acorde termenul de 3 luni pentru depunere.

D. Maiorescu e de parere a se cere, daca voru veni copiele, prin interventiuenea ministerulu de externe, avisulu consulatulu generalu elenu din Bucuresci, asupra autenticitatii copieloru dupa legile grecesci.

Incidentulu se inchide, resumandu-se in decisiunea ca biuroulu, dupa asteptarea timpulu catu ar trebui ca sa vie copiele aretate dela Athen'a, se se face convenitele lucrari, conformu cu legea.

D. Hasdeu, aducendu aminte adunarei ca Maria

Sa Regala a espresu dorintia de a veni la una din siedintiele sale, crede ca e bine a defige si a se prepara o siedintia publica, in care, pe langa alte lucrari, se se face si vre-o lectura. D-lui declara ca chiaru ar avea o lucrare gata pentru asemenea ocaziune.

Dupa ore cari discutii asupra acestui subiectu, se decide ca, dupa votarea statutelor, se se tina o siedintia solemnă in cursulu sesiunei acesteia, care inse se va regula la timpul oportunu.

D. Odobescu, aducendu la cunoscintia mortea comitelu de Lastegrie, membru onoraru alu societatiei, adunarea esprima regretetele sale. — Totu de odata d-sa aduce aminte ca dintre barbatii de litere straini cari se ocupa de limba nostra este unulu care, dintr'o regretabila scapare din vedere, n'a capetatu inca voturile nostre de distinctiune. Acesta e D. Picot, cunoscutulu profesor de limb'a si literatur'a romana la scola de limbele orientale moderne din Paris. De aceea propune ca se se indreptese acesta scapare din vedere.

Mai multi membri, sustnendu propunerea D-lui Odobescu, Academia in unanimitate admite pe D. Picot intre membrii sei onorari.

Se vota statu de presentia a membriloru Academiei dela 23 pana la finele lunei Maiu, si membri se desfacu in sectiuni si comisiuni.

Presiedinte, *Ioanu Ghica.*Secretaru ad-hoc, *G. Sionu.***Despre industri'a de charthie in Transilvani'a.**

Daca vei sci care sunt midilolele principale de traiulu vietii alu unui poporu, care sunt vestmintele si localitatile lui ca scutu contra impressiunei atmosferei, care este cantitatea de charthie si de carti care se produce si consuma de elu: vei putea conchide cu multa certitudine la gradulu lui de cultura.

Munc'a fiindu pretiulu cu care se castiga ori ce avere, si ori ce obiectu de valore ce posedemu reprezenta munc'a nostra ce amu datu in schimb. Dela cantitatea productiunei, adeca dela aceea cum unu poporu si in ce gradu pote valora munc'a sa: se pote deduce cu positivitate la gradulu de starea lui materiale.

Daca prin urmare se constatadia, ca munc'a unui poporu este din ce in ce totu mai putinu productiva, ca productiunea muncii sale se micioradia, ca munc'a sa in mare parte nici mai valoradia — prin urmare puterea sa se consuma in desiertu ca puterea unei machine de vaporu, carei i lipsesce materialulu de productiune: atunci e semnu invederatu ca starea lui materiale se afla in stagnatiune, pe cale spre pauperismu.

Cum'e productiunea la noi preste totu este in stagnatiune, ca munc'a nu se cauta, ca prin urmare saracia cresce rapidu intre poporu, se vede mai limpede din emigratiunea ce se continue neintreruptu spre Orientu — romani, unguri, sasi isi dau man'a pe acestu terenu.

Productiunea de charthie — de care voimu a vorbi cu acesta ocaziune, este una ramura de castigu inportanta, ca-ci valorea materialulu cru du din care se prepara fiindu neinsemnata in proportiune cu valorea charthiei fabricate, castigulu ce resulta este considerabilu.

Datele ce urmadia dovedescu cum ca acestu ramu de industrie la noi este cu deseversire in decadintia.

Prima mora de charthie in Transilvani'a sau ziditu la anulu 1546 in Brasiovu, se dice ca pe acelu locu unde adi se afla fabric'a de charthie alui G. Turk.

In anulu 1574 s'au ziditu in Sibiu una mora de charthie.

In anulu 1635 la Colosmonostor.

In anulu 1665 la Clusiu.

In anulu 1714 la Gyergyö-Sz.-Imre.

In anulu 1725 la Fagarasiu.

In anulu 1753 la Dev'a.

In anulu 1770 la Orlatu.

In anulu 1779 la Borgoprund.

In anulu 1789 la Magyaru — Comit. Turdii. La finea secolulu trecut si inceputulu secolulu presentu s'au ziditu: la Sibiu, Sighisiora, Bogata, Fel-Enyed-Strungaci langa Sebesiu, Oprea Cartisiora, Csik-Szent-Marton, Gelentze si Avrigu.

Mai departe s'au ziditu la anulu 1840 la Orlatu o fabrica de charthie, apoi la 1853 la Zernesci proprietatea unui consortiu romanu din Brasiovu la a. 1856 s'a ziditu fabric'a de charthie din Presmeru in fine la anulu 1871 acia dela Petrifalau langa Sebesiu.*) Cu totul 27 mori si fabrice de charthie.

Unu frumosu numeru de mori si fabrici de chartie, inse cate si care se mai afla astadi?

Concurrentia straina au stersu pe cela mai multe lasandu numai numele lor.

Astadi mai exista sau mai bine vegetadia din tote cate s'au amentitu mai susu numai 9 la numeru si adeca

1. fabric'a de charthie din Petrifaleu,

2. fabric'a de charthie din Zernesci,

3. fabric'a de charthie din Brasiovu,

4. fabric'a de charthie din Borgoprund,

5. fabric'a de charthie din Presmeru,

6. mora de charthie din Gelentze,

7. mora de charthie din Dev'a,

8. mora de charthie din Gyergyö-Sz.-Imre,

9. mora de charthie din Csik-Sz.-Marton.

Moriiloru de charthie le sunt numerate dilele standu ele fatia de fabricele de charthie in acea proportiune in care sta inblaciulu fatia de machin'a de inblatitu cu vaporu, era fabricele nostre de charthie voru mai vegeta, inse mortea lor este atatu de sigura cum este sigura mortea ori carui muritoriu.

Acesta nici se pote altfelu, ca-ci banulu dupa principiile economice consacrate prin pracs'a de tote dilele isi ia cursulu seu intr'acolo unde folosulu lui

*) Blätter für Handel und Industrie Nr. 13 din 1878.

este mai mare, unde munc'a este mai productiva si prin urmare si procentele ce se platescu pentru folosulu lui mai mici (H. C. Carey, Econ.-Nationala si sciintia sociale 1857) sau cu alte cuvinte, banulu se duce din tierile agricole in tierile industriale unde se duc si productele nostre crude pentru ca prefacute conformu lipsei si gustulu se ni se retrimita scumpe si piparate cu spesele de transportu.

O tiara agricola — care nu se cugeta a si intemeia si desvoluta industri'a sa propria este prin urmare nu numai saraca si totudeuna in lipsa de bani, dara si tributara tieriloru industriali si sub tote punctele de vedere dependenta de acelea.

Dupa cum este gresita sisthem'a nostra politica prin privilegierea unei rasse de poporu asupra celorlalte si inpedecarea acestora in mersulu lor culturalu, nu mai putinu este gresita, ba chiaru ruinatoare si sisthem'a nostra economica.

Conventiunea vamale din 1878 stabilita intre Ungari'a si Austri'a prin care intraga monarchia Austro-Ungara pe 10 ani inainte se considera de unu singuru teritoriu vamale, deschide tote portile nostre industrii straine — cu care industri'a nostra de abea la inceputulu desvolutarii sale, nu pote tineu concurrentia, prin urmare trebuie se inbranciasca dupa cum a inbrancitu si industria de charthie.

Unu copilu in etate frageda nu ar putea ajunge etatea unui barbatu vigorosu si inteligentu — lasandulu fara scutu si fara ingrigire.

Franci'a si-a intemeiatu industri'a si avuti'a sa nationala prin principiile sisthemei de vama protectionista a carei inceputu la facutu Colbert si continuatu de Turgot, si astadi chiaru candu nu prea are tema de concurrentia straina tine la acestu principiu.

Angli'a la inceputulu secolulu alu 14-lea era o tiara agricola — esporta productele sale ca ori care tiara fara fabrici si industria propria.

Prin introducerea sisthemulu protectionistu prin urmare prin ridicarea valorei muncii si inmultirea propriei sale productiuni si-a intemeiatu industria sa proprie, si astadi productele ei inundadia tota lumea.

J. — R. . . . u.

Bibliografia.

— „Negriada“ acesta este titulu unei epoea nationale a cunoscutulu literatu d. Ar. Densusianu, care va apare in curendu de sub tipariu in Bucuresci.

Abonamentele se potu face la adresa autorulu, pentru Austro-Ungari'a la Brasiovu, era pentru Romani'a si strainatate totu la adresa autorulu la Bucuresci, strad'a Stirbeiu Voda Nr. 66.

Pretulu este de 5 lei noi. Pentru Austro-Ungari'a 2. fl. v. a.

Colectantii voru primi dela 10 esemplare unulu rabatu.

Coprinsulu Partiei antaiu a „Negriadei“ constatore din siece canturi este dupa „Romani'a libera“ urmatoriulu:

— Cantulu antaiu. Espunerea subiectulu. Invocatiunea. Negru plecandu cu romanii, intra in Carpati. Doch'a, vechia zeitate daca, misca tote pentru a inpedeca intemeierea statulu romanu. Alerga la Geril'a in pester'a de ghiatia, si d'aci la Ventosele, chiemandu-le in ajutoru. Ea vine dinpreuna cu Ventosele si se asediara la panda pe stanci in giurulu poenei unde avea se ajunga ser'a Negru si se petreca preste nopte. Cosinziana, protectorea Romaniloru alerga la Somnu, rugandu-lu se vie se adorma pe Doch'a si pe Ventose, cari se asediase pe stanci la panda. Somnulu vine si le adorme. Romanii ajungu si se asiadia in poena. Pe candu ei se ospetadia in giurulu focuriloru, lautarulu Sorin canta atatu de doiosu, in catu stancile incepu a se clatina. Doch'a si Ventosele se destapta si ridica o furtuna infiatorore, er' Geril'a, sedusa de Doch'a, ese din pescere si incepe a sufia. Romanii se rissipescu. Doch'a cauta se prinda pe Negru, dar Cosinziana invelindu-lu in noru fuge si trece cu elu pe taramulu celu laltu. Intrarea. Trecerea pe la port'a iadulu si imperati'a Uitarei. Cosinziana parasese pe Negru. O alta zina ilu intempina si i arata calea ce duce la cei nemuritori. Zin'a dispare. Lui Negru se oferu arme divine. Negru trece preste riu in plaiulu celoru nemuritori. Accidentulu lui Negru la tiermu. Redesteptarea lui Negru. Negru pleca pe plaiu. Negru se intalnesce cu Gelu, care ilu indrepta la Traianu. Intalnirea cu Traianu la Fontan'a-manei. Negru roga pe Traianu se i naredie coprinderea Daciei. Traianu incungiuratu de cei nemuritori, incepe a nara alu douilea resboiu cu Dacia.

— Cantulu alu douilea. — (Naratiunea lui Traianu.) Decebalu aduna capitani la consiliulu de resboiu in unu codru afundatu. Elu desfasura starea tierii. Decidu a se rescula. Tramitu soli la poporale vecine, chiamandu-le in ajutoriu. Faim'a duce scirea la Rom'a. Augurii consulta diei. Minunile favorabili resboiulu. Resboiulu se declara. Traianu pleca cu legiunile. Catalogulu poporaloru, cari pleca in ajutorulu Daciloru. Crudimile Daciloru asupra romaniloru. Traianu ajunge la Dunare. Preotii inblandiescu cu sacrificie Danubiulu turbatu. Rugaciunea lui Traianu catra dieulu Istru. Dieulu Istru inblanditu alina valurile, apare din unde si intinde lui Traianu, in semnu de legatura, o trestie care in man'a lui Traianu se preface in spada. Cu ajutorulu dieiului Traianu face podu preste Dunare. Lupt'a la podu. Duras ucide multime de romani. Soran invinge si omora pe Duras. Dacia infranti se retragu in castre urmariti de romani, dar' noptea intrerumpe lupt'a. Dacia decidu in consiliu a atacá noptea castrele romane. Romanii se preparu a petrece in castre voiosi de invingere pentru a seduce pe Daci, in fapta inse se pregatescu se atace castrele Daciloru. Decebal si Sardon facu minuni de eroismu. Lupt'a intre Decebalu si Adrian. Zamolce dieulu scote din lupta pe Decebalu invinsu si ranitu. Soran antaiu

fortiédia valurile, inse Zamolce, amestecandu-se in lupta cu o pétra mare aterne pe Soran la pamentu. Romanii intra in castre. Zamolce se duce in munti, deslęga venturile si le tramite cu torenti de plóie asupra Romanilor. Lupt'a se curma. Dácii se retragu in munti. Romanii trei zile inmormentédia si sacrifică. Dácii retragandu-se nimicescu tóte in urm'a lor. Romanii intra in munti pe trei locuri. Luptele in munti. A diecea di vulturii romani falfae de pe culmile muntilor. Dácii aprindu tiér'a, se ucidu unulu pe altulu, o parte parascesce tiér'a, alta se retrage la Sarmiseghetudia. Romanii incungiura Sarmiseghetudia. Betranulu erou dacu, Udar, lupta dinpreuna cu fiii si nepotii sei Sever, Dentat, Murena si Bolan ucidu multime de Daci. Seian ucide pe Sitaleu, Gaian pe Bedar. Lupt'a lui Herculan cu Barsim, Chiun, Biarc, Sata si Cervab. Dieulu Sarmand se întórce ranitu pe Gogan si róga pe Zamolce se stinga dió'a. Zamolce rechiama pe Aziz si se face nópte. Dieii daci tñu consiliu se decida a cobori la lupta.

Dácii ajutati de diei ataca castrele Romanilor. Lupt'a lui Traianu cu Sarmandu. Sant'a Vineri se duce la Joe si cere ajutoriulu dieiloru pentru Romanii strimtorati. Joe i descopere cele viitóre si lasa voie libera dieiloru. Lupt'a dieiloru daci cu cei romani. Dácii scapa pe Decebalu ranitu din manile lui Adrian. Lupt'a pe valuri, romanii sue valurile, intra in cetate, aprindu si ucidu. Decebalu, ce zace ranitu in palatu audindu sgomotulu si vedindu flacarile, se ridica si voesce se ésa la lupta. Romanii inpresura palatulu. Preotii si capitaniii din giurulu lui Decebalu decida se se arunce in spatele lor. Se arunca. Mórtea lui Decebalu. Perirea Daciloru. Risipirea Sarmiseghetudiei.

— Cantulu alu treilea. Traianu pléca cu Negru, pe munte in susu, Negru narédia lui Traianu sórtea lui (Traianu) pana la timpulu seu. Ajunsi pe culmea muntelui, la arborulu luminei, Traianu explica lui Negru ordinea arborului si a balaurului de sub elu, cobóra apoi pe munte in josu si Traianu explica vuetulu ce se aude josu in campie, ce se intinde la pólele muntelui. Coborandu in campie Traianu desvelesce lui Negru viitorulu Romaniloru, aratandu-i eroi viitori. Aratarea eroiloru si descrierea faptelorulu celor mai insemnate dela Dragosiu pana in celu mai de aprópe trecutu. Negru se întórce pe pamentu.

— Cantulu alu patruea. Cosinziana intorcendu-se pe pamentu se duce si ia arculu lui Fet-frumosu, pe candu elu dormia, se sue pe Surulu si incepe a sagetá asupra Ventoseloru. Ventosele fugu si se ascundu. Dochi'a vedindu Ventosele alungate si pe Negru intorcendu-se éra si pe pamentu, alérga si cere ajutoru dela Mam'a padurei. Acésta chiama la consiliu monstriei si uriasii codriloru. In infioratorulu consiliu se primese sfatulu ce'lu dá Baba-Gaia. Dochi'a se întórce si se pune in Buceci la panda, se véda ce facu Romanii. Retacirile lui Negru prin codri. Itálnirea cu uriasii Sfarima-petri si Stramba-lemne. Negru in pescera la Baba-Gaia. Uriasii ajutati de maestriele Babei-Gaiei depóie pe Negru de haine si le ducu in pescera, unde Mama-padurei pune unu balauru se le padiasca, ér' Ielele iau pe Negru, ilu ducu si'lu inchidu in palatulu loru. Pe candu se intempla tóte acestea, eroii Riscogel si Troian aduna de prin codri Romanii rissipiti de Ventose. Nóuele uneltiri ale Dochiei cá se întórca pe Romanii indaraptu. Confusiunea Romaniloru. Cicala o maresce batandu'si jocu de interprinderea lui Negru. Geniulu patriei apare. Pedepsirea lui Cicala. Corón'a. Preotulu Ilinu liniscesce poporul. Se trimitu soli se caute pe Negru, ér' Romanii incepu a se cobori in josu pe plaiuri.

— Cantulu alu cincelea. Starea Romaniloru pe timpulu descalecarei lui Negru. Domnii de pe atunci in Romani'a. Dochi'a alérga la Domnulu Danu in Romula si'lu scóla asupra Negreniloru. Catalogulu óstei lui Danu.

Solii tramisi dupa Negru consulta in pescera pe Baba-Murga. Solii la Fetu Zefir in Valea-primaverei. Plecarea de aici si ajungerea loru la parintele codriloru. Consiliile si ajutórele ce le dá acesta soliloru. Plecarea soliloru. Solii ajungu la palatulu Ieleloru. Luptele soliloru cu monstriei si aratarile Ieleloru. Intrarea soliloru in palatu. Interiorulu palatulu Ieleloru. Afiarea si redesteptarea lui Negru. Plecarea din palatulu Ieleloru.

— Cantulu alu sésalea. Negru cu sotii ajunge la Magur'a Codinu, in Valea-Sargentina. Aci, la fontan'a Cresei, se intalnescu cu Zileana, care îi conduce la tatalu seu, Musiatu d-lu tinutulu. Ei afla pe Musiatu siedendu la sfatu cu betranii tierii. Musiatu recunósce pe Negru si pe solulu Mosiu-Albu. Ospetiului, in onórea lui Negru. In decursulu ospetiului, lautarulu Mosiu-Totinu canta timpurile trecute si laudele vechiloru eroi. Intr'aceea sosesc Nuvras, fiulu lui Musiatu, aducendu vestmentulu si armele lui Negru, ce i le luase uriasii, si nareasa lupt'a lui cu balaurulu ce le pazia in pescere, si inchina armele lui Negru fara se scie cá ar fi ale lui. Musiatu tramite cursori in tíera se cheme la arme junimea, din care o parte se o dea lui Negru. Facendu-se diua, Musiatu conduce pe Negru la templulu lui Longinu. Aratarea sau miracolulu in templulu candu se intorcu la palatu, junimea se adunase. La intrebarea lui Negru, Musiatu i descrie pe unii din junii eroi, atingendu originea lui Gelu si starea romaniloru dupa caderea lui. Petrecerea junimei in jocuri de arme si hore. Cantecele lui Mosiu-Totinu in timpulu petrecerei. Se tragu la sorti junii cari se plece cu Negru. Musiatu la plecare, incredintiésa lui Negru spad'a lui Traianu. Despartirea lui Musiatu de Nevras. Plecarea.

Contractulu Socialu.

De J. J. Rousseau.

(Urmare.)

Capitolulu VII.

Despre suveranu.

Din acésta formula se póte vedea, cá actulu de asociatiune contine unu angajamentu reciproc alu publiculu cu particularii si cá fiacare individu contractantu, asia dicédu cu sine insusi, se afla angajatu subt unu raportu indoitu, adeca, cá membru alu suveranulu fatia cu particularii si cá membru alu Statulu, fatia de suveranu. Dara in casulu acesta nu se póte aplicá mactim'a dreptulu civilu, cá adeca niminea nu este obligatu a tienea angajamente luate fatia cu sine, pentru cá este o mare diferentia între unu obligamentu fatia cu sine si între unulu luat fatia cu totulu din care face cineva parte.

Mai departe, este de a se observá, cá deliberatiunea publica, care póte obligá pe toti supusii fatia de suveranu, din caus'a celor doue raporturi diferite, din cari este consideratu fiacare din ei, nu póte, din considerante opuse, se oblige pe suveranu fatia de sine insusi si cá prin consecintia ar fi in contra naturei corpului, cá suveranulu se isi impuna o lege pe care se nu o póta infrange. Nepotenduse considerá de cátu numai subt unu singuru raportu, elu sar aflá in casulu unu particularu contractantu cu sine insusi, din care se póte vedea, cá nu esista nici unu felu de lege fundamentala obligatóre pentru corpulu poporulu, nici chiaru contractulu socialu. Acésta inse nu insemnédia, cá acestu corpu nu s'ar potea angajea fatia cu unu altulu, la lucruri ce nu deróga acelu contractu, pentru cá fatia cu strainulu elu devine unu simplu individu.

De órece corpulu politicu séu suveranulu nu are de a multiumi esistinti'a loru, decátu numai sfintienii contractulu, elu nu póte a se obligá nici chiaru fatia de unu altulu, la nimica, ce ar derogá acelu actu primitivu, precum de a isi aliená o parte din sine insusi séu de a se supune unu altu suveranu. A violá actulu prin care esista, ar insemná a se nimici si aceea ce nu este nemica, nu póte produce nemica.

Indata ce acésta multime este unita astfelu intr'unu corpu, nu se póte ofensá unulu din membrii sei fara de a fi atacatu corpulu intregu, nici cu atátu mai putinu, a ofensá corpulu intregu, fara cá se nu suferé toti membrii lui. Astfelu datorinti'a si interesulu deobliga in modu egal pe ambele parti contractante de a se apará mutualu si aceeasi ómeni voru trebui se cerce a uni subt acestu raportu indoitu, tóte avantagele care depindu dela ele.

Fiindu cá suveranulu consta din particulari, cari ilu compunu, nu are si nu póte avea interese opuse loru; prin consecintia deci, poterea suverana nu are lipsa de nici unu garantu fatia cu supusi, sei pentru cá este imposibilu cá corpulu se voiésca a pagubi pe toti membrii sei si vomu vedea mai la vale, cá elu nu va potea pagubi pe nici unu particularu. Suveranulu, singuru numai prin inpregiurarea cá esista, este totudéuna aceea ce trebuie se fia.

Nu este inse totu asia si cu supusii fatia de suveranu caruia, prelanga interesele comune nu i-ar garantá nemica angajamentele loru, déca nu ar aflá mijlóce de a se asigurá de fidelitatea loru.

Intr'adeveru, fiacare individu póte avea in calitatea sa de omu o vointia particulara opusa séu divergenta de vointia generala, pe care o are cá cetatiénu. Interesulu seu particularu póte se i vorbésca cu totulu altfelu cá interesulu comunu; esistentia sa absoluta si dela natura independenta ilu póte face se considere aceea ce datoreste elu causei comune, cá o contributiune gratuita, acarei perdere ar fi mai putinu daunósa pentru ceilalti, de cátu i este lui onerósa platirea ei si considerandu persón'a morala, care constituie Statulu, cá o fiintia imaginara, pentru cá ea nu este unu omu, ar fi aplecatu se se bucure de drepturile de cetatiénu, fara se voiésca a isi implini datorintiele de supusu, ceea ce ar fi o nedreptate, care progresandu ar causá ruin'a corpului politicu.

Pentru cá contractulu socialu se nu fia deci o formula góla, elu contine tacitu angajamentulu, ce singuru este in stare a dá potere celorulalti cá: ori-care voindu a refusá de a dá ascultare vointiei generale se fia constrensu la acésta prin corpulu intregu, ce nu insemnédia alta, decátu a ilu fortiá se fia liberu, pentru cá acésta este conditiunea care dandu pe fiacare cetatiénu patriei i garantédia in-

dependenti'a personala, conditiune care constituie art'a si activitatea machinei politice si care singura face legitime angajamentele civile, care fara acésta aru fi absurde, tiranice si supuse celoru mai mari abusuri.

(Va urmá.)

Abonamentu nou la „Observatoriulu“

Apropiandu-ne de finea Semestrului primu precum si a triluniului Aprilu—Iuniu, prin acésta deschidem prenumeratiune noua si invitamu la reinnoirea abonamentulu pe Semestrulu alu douilea si pe triluniulu Iuliu—Septembre.

Conditiiunile de abonamentu se potu vedea in fruntea diariulu si adeca:

In laintrulu monarchiei:

Cu 4 fl. val. austr. pe 6 luni
Cu 2 fl. val. austr. pe 3 luni.

In strainetate:

Cu 5 fl. séu 11 franci pe 6 luni.

In Sibiiu „Observatoriulu“ costa 3 fl. 50 cr. pe 6 luni, éra dusu la casa cu 50 cr. mai multu.

Abonamentele se potu face mai usioru prin asemnatiuni (mandate) postali, de a dreptulu la Redactiune in Sibiiu, Piatia mica Nr. 27.

Din Romani'a primimu abonamente si in billete hipotecari de ale statulu, al pari.

In Bucuresci abonamentele se potu face si la librari'a d-lui J. Szöllösi, piati'a teatrului.

Pentru inlesnirea publiculu primimu abonamente noue si cu Prim'a fiacarei luni.

Din 10 esemplare abonate efectivu, unulu se dá gratis.

Redactiunea.

Pretiiurile cerealieloru

si altoru obiecte de traiu au fostu la

27 Iuniu in Sibiiu:	
Grán, dupa cualitati	1 hectolitru fl. 4.60—5.40
Grán, amestecatu	„ 3.70—4.30
Secara	„ 2.80—3.20
Papsioiu	„ 2.70—3.10
Ordiu	„ 3.10
Ovesu	„ 1.90—2.30
Cartofi	„ 1.20—1.30
Mazare	„ 6.—6.50
Liute	„ 9.—9.50
Fasole	„ 4.50—5.—
Lardu (slanina)	50 Kilogram. „ 25.—30.—
Untura (unsóre topita)	„ 28.—
Carne de vita	„ 40.—44
Oua 10 de	„ —20

Cursulu moneteloru in val. austr.

Vien'a, 26 Iuniu.

Galbinii imperat. de auru	fl. 5.48 cr.
Moneta de 20 franci	„ 9.23 1/2 „
Imperialu rusescu	„ 9.35 „
Moneta germana de 100 marce	„ 56.95 „
Sovereigns englesi	„ 12.— „
Lira turcésca	„ 10.58 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„ — „

Cursuri de Bucuresei in Lei noi (franci).

24 Iuniu.

Obligatiuni rurali din 1864 cu 10%	1. 102. 1/4 b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„ 104. 1/2 „
Obligatiune de imprumutu dominiale din 1871 cu 8%	„ 104. 1/2 „
Creditu fonciariu (hipot.) ruralu cu 7%	„ 97. 1/2 „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%	„ 101. 3/4 „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	„ 104.— „
Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%	„ 184.— „
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	„ 33.— „
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	„ 80.60 „
Daci'a, Compania de asecur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„ 210.— „
Romani'a. Compania de asecur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„ 75.— „

Anunciu inportantu.

La fabric'a Crucereas'a, districtulu Muscelu (Romani'a), aprópe de Campu-lungu, sunt

de vendiare 600 porci mari,

ingrasiati fórté bine, cari se potu taiá pentru macelarie, slanina, untura e. t. c. Doritorii se potu adresá chiar' la numita fabric'a.

UMRATH & COMP. in PRAG'A,

fabricanti de machine agricole (69) 10—20

se recomanda prin specialitatiile loru, renumite prin esecutarea loru fórté solida, ambletu usioru, productivitate mare si treieratu curatu a

Maschineloru loru de treieratu de mana si cu verteu dela 1 pana la 8 poteri de cai séu boi atatu locomobile catu si stabile. Mai in colo fabricam in marimi diferite si de o constructiune probata:

Giururi pentru bucate, taiatóre de paie, mori pentru sdrobitu etc. etc.

Cataloge ilustrate in limbile patriei, se tramitu gratuitu si franco.